

Museum Villa Mondriaan

Jaarverslag
2021

Inhoudsopgave

Missie	3
Visie	3
Missie	3
Kernwaarden.....	3
Voorwoord	5
Bestuurlijk jaarverslag 2021	6
Samenstelling bestuur en comité van aanbeveling	9
Museum	11
Koers kunsteducatie	11
Corona	11
Begroting 2022	13
Programma	14
Overzicht tentoonstellingen geopend in 2021	14
Verdieping en evenementen	16
Bereik	17
Partners.....	17
Media.....	18
Bezoekers.....	19

Missie

Visie

In de vernieuwende geest van Piet Mondriaan richt Museum Villa Mondriaan de blik vooruit en verbindt het de grootmeester aan het jonge talent van vandaag.

Missie

Een groot kunstenaar word je niet zomaar, ook Mondriaan is ergens begonnen. Aan de Zonnebrink 4 in Winterswijk benadert het museum Mondriaan als jong talent en geeft het aan de hand van zijn vroege werk context aan wat hem liet uitgroeien tot één van de meest bekende kunstenaars ter wereld. Daarnaast wordt er ook een parallel getrokken met de vernieuwers van vandaag die ieder op eigen wijze onderwerpen aankaarten vanuit verschillende invalshoeken, zoals mode, design en fotografie. Door hun een podium te geven plaatst het museum Mondriaan in een hedendaagse context.

Kernwaarden

Laagdrempelig

Kunst is voor iedereen en heeft voor iedereen betekenis. In Museum Villa Mondriaan kunnen zowel jong als oud, zowel kunstkenner als kunstliefhebbers en kunstontdekkers kennismaken met kunst en hun kennis verdiepen.

Dynamisch

Weinig kunstenaars hebben zichzelf zo vaak opnieuw uitgevonden als Mondriaan. Villa Mondriaan staat voor vernieuwing en laat nieuwe stemmen aan het woord in iedere laag van de organisatie. Van de museumvloer, het kantoor tot het café, overal krijgt jong talent de kans zich te ontwikkelen.

Talentvol

Het museum heeft zich ten doel gesteld dat ieder kind dat opgroeit in de Achterhoek en Winterswijk in het bijzonder kennis maakt met het erfgoed van Piet Mondriaan.

Wat een kunstenaar succesvol maakt hangt af van meerdere factoren. Aan de hand van verschillende projecten geeft Museum Villa Mondriaan ieder kind dat in de Achterhoek (en Winterswijk in het bijzonder) opgroeit, het besef dat 'gewoon een jongen uit de Achterhoek' ook onderaan de ladder is begonnen. Durf te dromen en volg je ambitie. Speciale aandacht is er ook om mensen met verschillende culturele achtergronden met elkaar in contact te laten komen, met de kunst van Mondriaan als verbindende factor.

Betrokken

Het museum werkt nauw samen met lokale culturele initiatieven, instellingen en bedrijven om de ontwikkeling van Mondriaan in geografische context vast te leggen. Door middel van een wandel- en fietstocht langs de plekken die Mondriaan heeft vastgelegd, wordt de kennis over de jonge kunstenaar verkend en verankerd.

Voorwoord

Het jaarverslag van 2020 eindigde hoopvol. Het ging naar omstandigheden goed, we hadden creatieve oplossingen gevonden om tussen de maatregelen door en tijdens de lockdowns toch nog onze doelstellingen voor dat jaar waar te maken. De vooruitzichten voor 2021 waren in eerste instantie hoopvol. Alsof de start van het nieuwe jaar een magische grens is waar zelfs een pandemie zich niet aan durft te wagen. Het museum was creatief geweest in 2020 en had zelfs de grootste museumzaal ooit geopend: het landschap van Winterswijk. Toch stond veel op pauze. Tot 2021, waar de vooruitzichten beter leken.

Uiteindelijk begon en eindigde 2021 met het museum gesloten vanwege een landelijke lockdown. Wat moet je van zo'n jaar nou zeggen? Een tweede coronajaar gevuld met wachten. Ten minste, dat wachten is verleidelijk. Want plannen in corona tijd kosten ontzettend veel energie. Ieder plan heeft een plan B, C, D, soms t/m Z. Veel plannen komen nooit tot wording en anderen zijn een verwaterde versie van het ongelofelijke plan dat je voor ogen had en toch stiekem nog op hoopte. De dopamine die komt van toch even doorgaan en het uiteindelijk toch nét halen blijft uit. Gekoppeld aan de financiële gevolgen van de pandemie is het verleidelijk om toe te geven aan het wachten en op de spaarstand te gaan, in hoop op betere tijden. Meer dan ooit floreert hier juist de unieke organisatie die Villa Mondriaan is. onze junior-directeuren hebben geen tijd om te wachten op beter, maar een heldere visie wat zij per se in zes maanden willen ondernemen. Dat geeft nieuwe energie en voorkomt ook in goede tijden dat plannen uitgesteld worden. In slechte tijden betekent het dat we doorgaan, ook als er weinig kan.

Zo hebben we uiteindelijk met het hele team een prachtig jaar neergezet met bijzondere activiteiten. Bezoekers konden maar mondjesmaat naar binnen? Dan gaan wij naar buiten! De Ferengi van Dienke Groenhout trokken als een karavaan het centrum in. Samen met Omroep Gelderland maakten we een documentaire over Klaas Gubbels en de tentoonstelling die iedereen pas 3 maanden na opening kon zien. Meer dan ooit vertelden we onze verhalen ook online. Op nieuwe plekken, maar ook op nieuwe manieren: de verhalenvertellers in het Arabisch en Farsi geven een nieuwe dimensie aan de werken van Mondriaan. Ook het jaarverslag van 2021 eindigen we hoopvol.

Bedankt aan alle vrijwilligers, de junior-directeuren Jet Parênt en Jana Roovers, de vrienden en hun bestuur, het bestuur van het museum en alle anderen die het jaar 'naar omstandigheden goed', maar goed bekeken toch een succes hebben gemaakt.

Charlotte Rixten

Directeur Museum Villa Mondriaan

Bestuurlijk jaarverslag 2021

2021 – nog een abnormaal jaar

Hoe anders had ik dit bestuursverslag over 2021 anders willen beginnen. Dat we, na een jaar waarin het COVID-virus wereldwijd ons in zijn greep had gekregen, in het nieuwe jaar weer gastvrij de deuren wijd open konden zetten. Alle hoop was dit jaar gevestigd op een terugkeer naar 'normaal'. In 2019 was er geïnvesteerd in het verder professionaliseren van ons museum. Zo was er hard gewerkt om een aantal organisatorische verbeteringen te realiseren: een vernieuwde website, een gezonde financiële basis, het lidmaatschap van de Museumvereniging en de voorbereiding van de invoering van de Museumkaart per 1 januari. De uitrol hiervan had al in 2020 gestalte moeten krijgen met een groter bezoekersaantal als resultaat. Maar zoals we allemaal nog goed weten kwam medio maart 2020 Nederland tot stilstand en sloot ook Museum Villa Mondriaan gedwongen zijn deuren. Ook in 2021 leefden we nog van persconferentie naar persconferentie en moesten, op een korte zomerperiode na, met lede ogen aanzien dat de cultuursector zo'n beetje als laatste aan de beurt zou zijn om weer open te mogen.

Continuïteit

Voor de museumorganisatie, onder leiding van onze directeur Charlotte Rixten, betekende dit constant schakelen tussen verwachting, hoop en teleurstelling wanneer en hoe ons museum weer open zou kunnen. Met als resultaat dat geplande tentoonstellingen telkens opnieuw uitgesteld moesten worden. Evenals de daarvoor benodigde aangevraagde bruiklenen van collega-instellingen. Het vroeg veel flexibiliteit van de staf.

Een niet te onderschatten triest gevolg van de sluiting was dat een groot deel van onze trouwe vrijwilligers hun werkzaamheden niet konden uitvoeren. Met misschien wel als belangrijkste gevolg het hierdoor wegvallen van hun onderlinge sociale ontmoetingen in het museum – een niet te onderschatten onderdeel van het vrijwilligerschap.

Financiën

Door de gedwongen sluiting en niet wetend wanneer we weer bezoekers zouden kunnen ontvangen, werd er wederom veel flexibiliteit gevraagd ten aanzien van het financieel beheer. Meerdere keren gedurende het jaar moesten er verschillende scenario's voor de exploitatiebegroting uitgewerkt worden. De inkomsten uit bezoek vielen vanzelfsprekend weg, maar tot wanneer? En in welke mate konden we de vaste lasten naar beneden bijstellen? Voor de NOW-ondersteuning van het rijk kwamen we maar ten dele in aanmerking. Gelukkig hebben we ons constant verzekerd geweten van de steun van de Gemeente Winterswijk. Ondanks de goede monitoring door onze directeur Charlotte Rixten én onze bestuurder-penningmeester Fons Catau moesten we 2021 voor het eerst in ons bestaan afsluiten met een negatief saldo. Gezien de enorme zorgen door de grotendeelse sluiting in 2021 is de overschrijding op onze begroting beperkt gebleven tot €20.000.

Nieuwe wegen

Om ondanks de gesloten deuren toch publiek te bereiken werd in 2021 geïnvesteerd in apparatuur om podcasts te produceren. Charlotte Rixten zette samen met Anne van

Lierop van 'The Pink Cube' en ondergetekende de eerste schreden bij een aantal interviews met jonge en veelbelovende kunstenaars die in het museum exposeerden. De eerste resultaten waren zeer geslaagd. Zo wist het museum via dit platform buiten zijn muren te treden.

Bestuurswisseling

In 2021 kwam aan een aantal statutaire termijnen een einde. Dit leidde allereerst tot het vertrek van Leo Schenk – die werd opgevolgd door Paul van den Heuvel – Investment Director bij Synergia Capital Partners. Het zou tevens het laatste jaar zijn dat het bestuur vakkundig werd voorgezeten door Hans Esmeijer. Hans was vanaf het eerste begin betrokken bij de opbouw van ons prachtige museum. Na ruim twee bestuursperiodes kwam er aan het einde van het jaar een einde aan zijn voorzitterschap. Het staat buiten kijf dat Museum Villa Mondriaan niet alleen een uiterst kundig bestuurder verloor, maar tevens een ervaren voorzitter, een belangrijk geheugen van onze geschiedenis, maar eerst en bovenal een aimabel mens. Hans had als oud-gedeputeerde van de provincie Gelderland een belangrijk en relevant netwerk, waar het museum veel profijt van heeft mogen ondervinden. Het zijn voor mij grote schoenen om te vullen, sinds ik per 1 januari 2022 in zijn voetsporen als voorzitter ben getreden. Museum Villa Mondriaan is Hans veel dank verschuldigd!

Accountant

Het bestuur mocht voor de tweede keer gebruik maken van de diensten van het bureau Ecovis BensenReuling te Lichtenvoorde als onze accountant. Met de gemeente is in 2020 reeds overeengekomen, dat gezien de relatief hoge kosten voor onze organisatie van een accountantscontrole gericht op een goedkeurende verklaring, voortaan kan worden volstaan met een objectieve beoordeling van de accountant.

Dank

Zoals uit dit korte bestuursverslag mag blijken was het een pittig jaar voor Museum Villa Mondriaan. We zijn de pandemie redelijk ongeschonden doorgekomen en hebben inmiddels de deuren weer wagenwijd openstaan voor onze bezoekers. We hebben in 2021 ons weer enorm gesteund gevoeld door onze medewerkers – zowel onze vrijwilligers als hen in dienstverband, onze kring van vrienden, onze sponsors, de heer Anjo Joldersma als onze zeer betrokken verhuurder en Wim van Krimpen, stichter van ons museum. Aan allen zijn wij veel dank verschuldigd. Natuurlijk gaat bovenal heel veel dank naar de gemeente Winterswijk, die ons ruimhartig steunt en waarmee wij ons zeer verbonden voelen. Tot slot nogmaals een woord van dank aan onze oud-voorzitter Hans Esmeijer die zich zoveel jaren onvermoeibaar heeft ingezet en zonder wie we Museum Villa Mondriaan niet was geworden tot wat het vandaag de dag is: Een state of the art eigentijds museum dat een niet meer weg te denken plek in het Nederlandse museumlandschap heeft veroverd.

Ik eindig de hoop uit te spreken dat met dit jaarverslag we een streep kunnen zetten onder de jaren van de COVID-pandemie. Ik wens iedereen die bij ons museum betrokken is een kunstrijk en bovenal goede gezond toe.

Namens het bestuur van de Stichting Museum Villa Mondriaan,

Jan Hovers

Voorzitter

Samenstelling bestuur en comité van aanbeveling

Het bestuur bestond op 31 december 2021 uit:

Tessa Baars, te Zeddam

Fons Catau, te Winterswijk, penningmeester

Hans Esmeijer, te Apeldoorn, voorzitter

Paul van den Heuvel, Nijmegen

Jan Hovers, Gorssel

Maaïke Kool, te Millingen aan de Rijn, secretaris

Yvonne Twisk, te Amsterdam

Vic Hulshof, te Winterswijk, adviserend lid voor het bestuur

Thijs van Beem, te Winterswijk, adviserend lid voor het bestuur

De heer Wim van Krimpen, te Amsterdam, medeoprichter van het museum en adviseur van de directie

De samenstelling van het Comité van Aanbeveling is aan het eind van 2021 gewijzigd.

Huidige samenstelling:

Wim van Ast	Oud-directeur Arco meubelfabriek
Stella Bosch-Mondriaan	Achternicht Piet Mondriaan
Klaas Gubbels	Beeldend kunstenaar
Ester van de Haar	Directeur Gruitpoort Doetinchem
Michael Huijser	Directeur Scheepvaartmuseum
Willemijn Maas	Managementconsultancy en interim-management
Wim Pijbes	Oud-directeur Rijksmuseum Amsterdam
Wouke van Scherrenburg	Politiek verslaggeefster en journalist
Nadia Zerouali	Culinair ondernemer
Jan van der Ploeg	Kunstenaar
Gijs Jolink	Ondernemer

Vertrokken leden:

Ella van Zanten Art Professional Rabobank, Utrecht

Maritte Braspenning

Adviseur PR en Media

Rien Nagel

Voormalig lid raad van bestuur Rabobank Nederland

Het museum dankt hen hartelijk voor hun betrokkenheid bij het museum de afgelopen jaren.

Museum

Koers kunsteducatie

Het museum werkt ten alle tijden aan toegankelijkheid. Drempelverlaging en actieve inclusie zijn belangrijke pijlers voor het museum. Niet alleen Nederlanders komen vaak naar het museum, ook Duitse bezoekers passeren geregeld de grens. Met een breed scala aan projecten worden de verschillende doelgroepen bereikt. Het project ‘nieuwe verhalenvertellers’ zet actief in op het betrekken van anderstaligen in en rondom Winterswijk die zich de Nederlandse taal eigen proberen te maken. Het perspectief dat deze bezoekers meebrengen is verrijkend voor het museum. Een ander project is “KunstmoNUment”, waarbij oudere Oost-Achterhoekers actief betrokken worden bij het museum. Voor tieners wordt in samenwerking met het Gerit Komrijcollege sinds 2015 de leerlijn *Reis naar abstractie* ten uitvoering gebracht. Ook in tijden van corona wordt gezocht naar digitale mogelijkheden. De educatieve programma’s vormen de kern van het educatiebeleid en zijn een wezenlijk onderdeel van het museum.

Het bewerkstelligen van een dialoog tussen het kunstwerk en de toeschouwer is een uitgangspunt. Bezoekers trainen het associatieve vermogen door het kijken naar kunst. Daarbij stellen museumdocenten en rondleiders vragen die putten uit de belevingswereld van bezoekers. Kinderen kijken bijvoorbeeld vaker zonder waardeoordeel en zullen het abstracte werk van Mondriaan nog niet kennen. Volwassenen daarentegen hebben vaker al een voorkeur voor een bepaalde kunstsoort. Rondleidingen worden dus niet gegeven vanuit de idee dat de bezoeker passief luistert, maar putten uit de belevingswereld. Kennis wordt actief door de kijker verzameld en de kijker ontleent vervolgens zelf betekenis aan die kennis. Alhoewel het tegengesteld klinkt, bezoekers zijn namelijk eigenaar over het eigen leerproces, is de rol van de kunsteducator hierdoor des te belangrijker. Bezoekers ontleen betekenis aan kennis en proberen op de meest efficiënte manier kennis op te slaan. Als gevolg hiervan kunnen rondleiders veeleer als “omleiders” van informatie worden beschouwd. Het museum als pedagogisch-didactisch instituut zet in op associatie, creativiteit en empathie, middels het construeren van kennis in groepsverband.

Corona

Ondanks alle positieve ontwikkelingen en de vele activiteiten die wel mogelijk waren, valt het niet te ontkennen dat de coronapandemie en alle noodzakelijke maatregelen een zware wissel hebben getrokken op het museum. Wij staan hierin niet alleen, zowel in de schade niet als in de steun. Het museum heeft in 2020 en 2021 zowel op landelijk, provinciaal als lokaal niveau noodsteun ontvangen. Deze steun was nodig. In 2020 heeft het museum sterk ingegrepen in de programmering. Dankzij de genereuze toezeggingen van de kunstenaars kon de tentoonstelling Horizon verlengd worden tot een jaar, waardoor deze uiteindelijk ondanks alle maatregelen, toch evenveel dagen open kon zijn als in eerste instantie gepland. Op het moment dat het tentoonstellingsprogramma voor 2021 definitief werd vastgelegd waren de voorspellingen voor 2021 rooskleuriger. Het museum wou voorkomen nog een jaar op pauze te staan en de programmering werd weer vol opgepakt.

Bovenaan stond Jong en Veelbelovend: ruimte voor talent. De driejaarlijkse tentoonstelling verbindt jonge hedendaagse kunstenaars aan het erfgoed van Mondriaan, daar zij allemaal een nieuw werk ontwikkelen als reactie op een vroeg werk van Mondriaan. De tentoonstelling werd een jaar uitgesteld vanwege corona, maar langer zou niet bonafide zijn tegenover de kunstenaars. Terwijl de tentoonstellingskosten echter op het hoge oude niveau bleven, waren de inkomsten beperkt, wat uiteindelijk tot een verlies heeft geleid.

Begroting 2022

Begroting 2022			
<u>Baten</u>			
<u>Directe opbrengsten</u>			
1	Entreegelden	28.560	
2	Entreegelden museumkaarthouders	68.544	
3	Museumwinkel	14.875	
4	Verhuur zalen/arrangementen	500	
5	Lezingen, evenementen, cursussen	2.000	
6	Horeca	700	
7	Educatie en overige	4.000	
			119.179
<u>Sponsoring, giften en subsidies</u>			
8	Sponsoring	19.000	
9	Giften en fondsenwerving	165.000	
10	Vriendenkring	10.000	
11	Subsidie gemeente/provincie	195.423	
			389.423
Totaal baten			508.602
<u>Lasten</u>			
<u>Kosten personeel</u>			
12	Salarissen	39.330	
13	Beheerders/coördinatoren	13.500	
14	Vrijwilligers	2.500	
15	Stages	6.500	
16	Overige personeelskosten	30.000	
			91.830
<u>Algemene kosten</u>			
17	Gas/water/elektra	63.600	
18	Huur	125.000	
19	Verzekeringen	3.500	
20	Onderhoud/inventaris	12.000	
21	Kantoorkosten/automatisering	7.000	
22	Marketing & communicatie	25.000	
23	Wisselende tentoonstellingen	80.000	
24	Lezingen en evenementen	1.000	
25	Afschrijvingen materiële vaste activa	5.000	
26	Boekhouding en accountantscontrole	10.000	
27	Museumwinkel	12.396	
28	Horeca	9.000	
29	Vriendenkring	1.000	
30	Educatie	4.000	
31	Fin. baten/lasten en onvoorzien	10.000	
			368.496
Totaal lasten			460.326
Exploitatieresultaat begroting 2022			48.276

Programma

Overzicht tentoonstellingen geopend in 2021

Toorop: tussen geloof en hoop

Toorop: Tussen geloof en hoop plaatste Toorops pointillistische en impressionistische weergaven van het boerenleven tegenover zijn religieuze werken die in dienst staan van het katholieke geloof. Daarmee richtte de tentoonstelling zich op twee belangrijke ontwikkelingsmomenten in zijn leven: de artistieke zoektocht van de jonge Toorop naar zijn eigen stijl en de ontdekking door de oude Toorop, de devoot katholiek, naar de zingeving van zijn kunstenaarsbestaan.

Uniek aan de tentoonstelling is dat Villa Mondriaan naast de originele werken van Toorop prenten liet zien uit privécollecties, ieder met een persoonlijk verhaal. Al deze verhalen waren ook buiten het museumbezoek om online te lezen. Op de oproep om een prent met een persoonlijk verhaal in bruikleen te geven aan het museum kwamen ongekend veel reacties, meer dan vijf keer zoveel als waar het museum op had gehoopt.

Klaas Gubbels: Calvinist

In het ARCO-paviljoen toonde Klaas Gubbels (1934) zijn iconische koffiepotten, tafels en stoelen. De onderwerpen van zijn kunstwerken lijken wellicht gewoon en alledaags, maar dat is precies wat Gubbels inspireert. Het afbeelden van 'het gewone' en het steeds herhalen van simpele vormen staat hem toe om zich te richten op het schilderen zelf, en niet verloren te raken in het onderwerp. De schilderijen die in het museum te zien waren, noemt Gubbels calvinistische schilderijen. Zoals hij het zelf omschrijft: werken waar je aan kunt zien dat er lang over nagedacht is. Het zijn schilderijen die het langdurige proces wat achter de ogenschijnlijk simpele en repetitieve kunstwerken schuilt, reflecteren.

Omroep Gelderland maakte onder hun vlag GLD Doc een documentaire waarbij ze een half jaar lang de aanloop naar de tentoonstelling filmde. Zowel Klaas Gubbels in zijn studio, het museum tijdens de opbouw, als plekken waar Mondriaan in Arnhem inspiratie opdeed hebben de documentairemakers in beeld gebracht.

Ferengi

Het designpodium in Villa Mondriaan toont een visie op de toekomst. Ontwerpers die verder kijken dan hun eigen objecten en een verandering teweeg willen brengen, net als Mondriaan en De Stijl. In samenwerking met Valerie Asimwe Amani (Tanzania), Tamrat Gezahegne (Ethiopië) en Gígja Reynisdóttir (IJsland), voerde interdisciplinair kunstenaar Dienne Groenhout (1973) in Ferengi kleding als verlengstuk van het innerlijk door tot in het extreme. Kleding verhult en onthult de ware identiteit. Geïnspireerd door haar reizen in Afrika, waar zij als Ferengi, als vreemdeling, direct een identiteit aangemeten kreeg, ontwerpt Groenhout uitbundige kostuums om zo een nieuwe, door zichzelf samengestelde identiteit aan te kunnen trekken.

Jong en Veelbelovend: ruimte voor talent

"Mondriaan was op zoek naar de essentie van de dingen en experimenteerde met deze gedachte door beelden te reduceren tot kleurvlakken. Het ging hem er niet meer om wat een schilderij voorstelt, maar wat de compositie deed met de aanschouwer", zo vertelt jong talent Bart van Dommelen over Mondriaans Rij van elf populieren in rood, geel, blauw en groen (1908). Altijd op zaal te zien is de artistieke ontwikkeling van de jonge Piet

Mondriaan. In Winterswijk begon hij op vroege leeftijd met tekenen en schilderen, waarna hij uiteindelijk uitgroeide tot één van de belangrijkste vernieuwers van de schilderkunst. In de driejaarlijkse tentoonstelling Jong en Veelbelovend biedt Villa Mondriaan een platform aan de vernieuwers van vandaag. In de tweede editie, Jong en Veelbelovend: Ruimte voor Talent, reageren tien jonge en veelbelovende kunstenaars met ruimtelijk werk op een schilderij van de vroege Mondriaan. Het ruimtelijk werk wordt zij aan zij met de werken van Mondriaan tentoongesteld. Het jonge talent van toen staat zo oog in oog met het jonge talent van nu.

Hoewel vaak geassocieerd met beelden en sculpturen, resulteert ruimtelijk werk de laatste jaren steeds vaker in tal van verschillende kunstwerken. In Jong en Veelbelovend: Ruimte voor Talent is de veelzijdigheid van de kunstvorm duidelijk zichtbaar. Zo stuit de museumbezoeker op een digitaal te bewandelen bos, een badkuip van stro en Mondriaans appelboom vertaald naar black metal. Enkel de inspiratie, een schilderij van Mondriaan, staat vast. De jonge talenten streven er niet naar om het gekozen schilderij aan te vullen, maar om vanuit een uniek hedendaags perspectief een extra dimensie te geven aan de vroege Mondriaan.

Deelnemers Jong en Veelbelovend: Ruimte voor Talent: Olivia D'Cruz, Bart van Dommelen, Dennis Muñoz Espadifña, Annemiek van der Hoek, Tessa Langeveld, Narges Mohammadi, Leandros Ntolas, Niek Peters, Michelle Son en Margot Zweers

Nocturnal

Met behulp van de duisternis weet fotograaf Marie-José Jongerius (1970) alledaagse taferelen zoals snelwegen, bouwplaatsen en palmbomen om te zetten naar een bijna buitenaardse fantasiewereld. Diepblauwe kleurvlakken met daarin de nauwelijks te herkennen contouren van een industrieterrein of juist een verlaten parkeerplaats badend in het licht; het afgebeelde is herkenbaar, maar voelt tegelijkertijd fictief. In Nocturnal stapt de toeschouwer die verstilling en vervreemding van de nachtelijke wereld in.

Al twintig jaar lang zoekt Jongerius in haar foto's naar de grens tussen fictie en realiteit. Hierbij zoekt ze vaak het contrast op tussen de gecreëerde wereld en de natuurlijke wereld. Zo hervormt Jongerius, in het holst van de nacht vastgelegd, een normaal roerig industriegebied tot een surrealistisch maanlandschap. De machines, de gebouwen, de kunstmatige lichtbronnen; de sporen van de mens zijn duidelijk zichtbaar. Toch krijgt de toeschouwer de indruk dat hij alleen op de wereld is en kijkt de toeschouwer naar de wereld alsof hij zelf onzichtbaar is. De raadselachtige landschappen nodigen uit om verder te kijken dan de kaders van de foto. Welke rol speelt de mens in deze wereld? Welke geluiden zou ik horen als ik mij midden in dit landschap zou bevinden? Zal de zon er over een paar uur opkomen?

Repair Matters

Het designpodium in Villa Mondriaan toont een visie op de toekomst. Ontwerpers die verder kijken dan hun eigen objecten en een verandering teweeg willen brengen, net als Mondriaan en De Stijl.

Repair Matters toont een collectie kleding geheel uit verouderde en kapotte kledingstukken gemaakt. Naast het ontwerpen van een volledig gerecyclede kledingcollectie zet Minnaard zich ook op andere manieren in voor de normalisering van

kledingreparatie. Op het online platform Fixing Fashion, en op zaal, spoort ze anderen aan om afgedankte kleding weer draagbaar te maken. In videotutorials biedt ze gebruikers gratis tools aan om hun kleding te verzorgen, te repareren en te upgraden. Op die manier laat ze weten: kleding heeft geen eindstreep, maar vormt altijd het beginpunt van een andere cyclus. “We hebben alles om ons heen wat we nodig hebben, we hoeven het alleen maar te gebruiken”, aldus Minnaard.

De Vroegste Mondriaan

Een paneel met daarop minutieus de vijvers van het Haagse bos geschilderd, gedateerd ‘1887’ en gesigneerd met ‘Mondriaan’. De grote vijvers in het Haagse bos is volgens kunsthandel Simonis & Buunk het allereerste kunstwerk van de hand van de wereldberoemde kunstenaar Piet Mondriaan. Een bijzondere vondst binnen het oeuvre van Piet Mondriaan en een uniek moment voor Museum Villa Mondriaan, dat niet alleen het werk, maar ook het achterliggende kunsthistorische onderzoek tentoonstelt.

De grote vijvers in het Haagse bos werd op de veiling nog aangeboden als een werk van Frits Mondriaan, de oom en leermeester van Piet Mondriaan. Kunsthandelaar Frank Buunk, wiens kunsthandel Simonis & Buunk het schilderij momenteel in bezit heeft, was er meteen van overtuigd dat het geen Frits, maar een Piet Mondriaan is. Niet alle experts zijn echter al overtuigd van de authenticiteit van het werk op basis van het onderzoek dat tot nu toe gedaan is. In plaats van het onderzoek naar het schilderij binnenskamers te houden tussen kunstexperts, worden alle puzzelstukken binnen het onderzoek op zaal gepresenteerd. Zo konden de bezoekers, net als bij een detective of een escape room, zelf op onderzoek uitgaan én kunnen zij antwoord geven op de vraag: is Piet de kunstenaar of is Frits de kunstenaar?

Verdieping en evenementen

Uitgangspunt

Museum Villa Mondriaan heeft een helder uitgangspunt voor al zijn activiteiten. Op een laagdrempelige manier laat het museum iedereen kennismaken met het werk van Piet Mondriaan en gebruikt dat als startpunt om het eigen talent verder te ontwikkelen. In het bijzonder wil het museum dat ieder kind dat opgroeit in Winterswijk en de Achterhoek weet dat zij in één lijn staan met de grootmeester Piet Mondriaan, ooit ook ‘maar een jongen uit de Achterhoek’. Kunsteducatie begint niet met jaartallen en feiten, maar met kijken, op de voet gevolgd door zélf doen. De verandering die in 2019 heeft plaatsgevonden is dat educatie niet meer los gezien wordt van de andere activiteiten van het museum. De intensiteit en duur van de activiteiten verschilt, maar ook een post op facebook kan op een laagdrempelige manier kennis over Mondriaan geven. Dit hernieuwde uitgangspunt houdt het museum gefocust in al haar uitingen en iedere interactie met het publiek.

Activiteiten

De eerste fysieke activiteit van het museum vond pas plaats op 8 juni. Deze dag kon het museum na zes lange maanden van lockdown eindelijk weer haar deuren openen voor het publiek. De eerste gast was wethouder Henk Jan Tannemaat, die het door kunstenaar Vic Hulshoff ontworpen doorgang losknoopte. De opening werd nog extra aangekleed met de verbeteringen die het museum nu voor het eerst aan het publiek kon tonen. Buiten hangt

een grote pijn die de ingang van het museum nu niet te missen maakt. Binnen staat voor iedere bezoeker een geheel vernieuwd audioguide systeem te wachten.

Wat volgde op de opening was een heel weekend Piet wás Jarig. Normaal viert het museum Piets verjaardag uitgebreid rond 7 maart, maar in 2021 stelde Piet net als ieder ander zijn verjaardag uit, tot het moment dat het museum samen met heel Winterswijk álle inhaalverjaardagen kon vieren. Een feest voor iedereen, dat bleef eigenlijk het gehele jaar het uitgangspunt voor het museum. Het hoogtepunt was de lancering van de Verhalenvertellers, twee nieuwe audioroutes in Farsi en Arabisch. Dit zijn echter niet simpel vertalingen van bestaande audio stops, maar verhalen van Arabisch en Farsi sprekers die hun eigen kijk op het kunstwerk geven.

De verdieping in de kunst kwam verder voor alle leeftijden in de kunstgeschiedeniscursus van Maria Driessen, georganiseerd in samenwerking met de Koppelkerk in Bredevoort. Voor de jongste kunstontdekkers kon in 2021 gelukkig de Kinderkunstclub weer vol van start. In meerdere series maakten de kinderen kennis met verschillende kunstvormen met hun eigen vernissage als feestelijke afsluiter. Maar één van de feestelijkste momenten van het jaar was toch wel toen de Ferengi in optocht door de straten trokken.

Bereik

Partners

Gemeente Winterswijk

De gemeente Winterswijk blijft een belangrijke partner voor Villa Mondriaan. We kunnen blijvend bouwen op steun van de wethouder kunst, cultuur en erfgoed (dhr. Tannemaat) en de beleidsmedewerkers kunst en cultuur (dhr. Ansink en mevr. Roerdinkholder). Vanuit de beleidsnota Economie is daarnaast de Mondriaan-belevingsgroep opgezet om de beleving van Mondriaan blijvend in Winterswijk te vergroten. In samenwerking met de beleidsadviseur Economie (dhr. Roeterdink) wordt aandacht gegeven aan de Mondriaan beleving in het straatbeeld van Winterswijk en de citybranding.

Lokale en regionale partners

Daarnaast is de Sociale Dienst Oost Achterhoek een belangrijke partner van Villa Mondriaan. Door middel van goed contact met José Leemreize worden er in Villa Mondriaan een aantal werkervaringsplekken georganiseerd. Hierbij helpt Villa Mondriaan de cliënten van de Sociale Dienst aan werkervaring en/of re-integratie in het arbeidsproces, en helpt de Sociale Dienst het museum aan bekwame vrijwilligers.

Door de jaren heen zijn nog er veel andere lokale samenwerkingsverbanden ontstaan, zeker op het gebied van sponsoring in natura. Het museum kan rekenen op producten van onder meer Timmermans Bloemen, Plus Winterswijk, DLA, de Hema, bakkerij Ter Weme en tuinbedrijf Wenninkhof.

Vriendenkring

De vrienden van het museum zijn de ambassadeurs van het museum. Zij steunen zowel financieel als moreel het museum, wat juist in deze tijden een fijne steun is. De samenstelling van het bestuur is sinds haar oprichting onveranderd gebleven met Thijs van Beem, Friederike de Raat, Bernadet Klein Gunnewiek en Pieter van der Laan als leden.

Door hun actieve inzet is het aantal vrienden vergroot en werd de 200ste vriend uiteindelijk begin 2020 verwelkomd. Belangrijk voor het museum is dat de vrienden het museum niet alleen financieel steunen, maar de trouwe supporters van het museum zijn. Dit komt onder andere naar voren in de vele activiteiten die het bestuur van de vriendenkring samen onderneemt. Het bestuur van de vriendenkring is samen met het museum uiterst creatief geweest om op nieuwe manieren toch de kunst met de vrienden te kunnen delen, door online evenementen en regelmatig contact via de nieuwsbrieven.

Bruikleengevers

Sinds de opening in 2013 heeft Villa Mondriaan drie voorname bruikleengevers die haar tentoonstellingen en vaste opstelling ondersteunen. Ten eerste is er de warme band met het Kunstmuseum Den Haag dat een langdurig partnerschap heeft met Villa Mondriaan aangaande werken van de vroege Mondriaan en kennis over het oeuvre.

Daarnaast heeft het museum drie werken van Piet Mondriaan, tekeningen en olieverfschilderijen van Frits Mondriaan en zes lithografieën van Pieter Cornelis Mondriaan sr. in langdurig bruikleen van de Winterswijkse Vereniging het Museum. De samenwerking met Vereniging het Museum als lokale partner is zeer waardevol voor het museum en heeft in 2019 extra verdieping gekregen in het museumkwartet. Als laatste staat ook kunsthandel Simonis & Buunk het museum bij en geeft met regelmaat schilderijen in bruikleen aan het museum.

Bij de verschillende tentoonstellingen hebben particuliere en museale bruikleengevers, alsmede kunstenaars belangeloos hun werk beschikbaar gesteld, waarvoor wij hen graag uitvoerig bedanken.

Media

Er waren genoeg bijzondere projecten in 2021 in het museum en die konden allen rekenen op aandacht in de Nederlandse en (regionale) Duitse pers. Zo werd de oproep om een prent van Toorop samen met een persoonlijk verhaal in bruikleen te geven wijd verspreid. Het resultaat was overweldigend: meer dan 200 potentiële bruikleengevers meldden zich bij het museum. Maar ook de andere tentoonstellingen konden rekenen op veel aandacht in de pers. Bijzonder was het project met Omroep Gelderland als onderdeel van GLD Doc, waarbij de aanloop naar de tentoonstelling met Klaas Gubbels een half jaar lang is gevolgd. Maar ook Nocturnal werd in het najaar uitgelicht met een 6 pagina's tellende reportage in het Financieel Dagblad.

Er gebeurden dan ook nieuwe dingen in het museum. Alsnog één van de mooiste momenten was de grote heropening van het museum in juni 2021, na 6 lange maanden van lockdown. Een feest dat we vierden met heel Winterswijk. Het was gelijk ook de start van de verhalenvertellers – een inclusief project, dat nog nergens eerder is uitgevoerd. Even uniek, maar van hele andere orde was de mogelijk vroegste Mondriaan die een aantal maanden in het museum hing. Het meest opvallende was de optocht aan Ferengi door het centrum van Winterswijk, dat niet alleen op persaandacht, maar vooral ook aandacht op social kon rekenen.

Bezoekers

In totaal heeft het museum in 2021 ruim 13.000 bezoekers ontvangen. In het kort ging het dus naar omstandigheden goed. In de tijd dat het museum, met beperkingen, open mocht zijn wist het publiek het museum goed te vinden. In 2020 zagen we eenzelfde trend, waar binnen de beperkingen en maatregelen het publiek nog even enthousiast was om het museum te bezoeken. Dat optimisme nemen we mee 2022 in.